

Zpráva veřejné ochránkyně práv o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2019

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	4
B.1 Poplatek za stavební materiál na vlastním sjezdu do garáže	4
B.2 Zajišťovací příkazy	4
B.3 Právo na zákonného soudce – přidělování věcí.....	5
B.4 Osmdesátiletá procesní opatrovnice dlužníka pojistného na zdravotní pojištění ..	6
B.5 Plot hraničí s veřejným prostranstvím i jediným bodem	6
B.6 Nezpůsobilost úřadu rozhodnout pro podjatost	6
B.7 Narození dítěte ženě ve vazbě.....	7
B.8 Povinnost vrátit nesprávně vyplacenou dávku.....	7
B.9 Vymáhání přeplatku na důchodu	8
B.10 Procesní práva žadatele o azyl.....	8
B.11 Právo na informace od Českého telekomunikačního úřadu)	9
B.12 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta	9
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění.....	11
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění.....	11
C.2 Výroční zpráva o činnosti národního preventivního mechanismu.....	11
C.3 Zpráva z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	11
C.4 Sborník Vězeňství II.....	12
C.5 Kulaté stoly, školení a osvěta	12
D. Ochrana před diskriminací.....	13
D.1 Miminko se zdravotním postižením zůstávalo zbytečně v nemocnici	13
D.2 Doporučení k povinnému předškolnímu vzdělávání	13
D.3 Výzkum Být LGBT+ v Česku.....	14
D.4 Stanovisko k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti České republice	14
D.5 Zásadní pracovní jednání.....	14
D.6 Osvěta	15
D.7 Konference, kulaté stoly a školení.....	15
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	16
E.1 Páté zasedání poradního orgánu.....	16
E.2 Probíhající výzkumy	16
E.3 Návštěvy domovů pro osoby se zdravotním postižením	16
E.4 Spolupráce s lidmi se zdravotním postižením a organizacemi hájícími jejich práva	17
E.5 Spolupráce na Evropské úrovni	17
E.6 Konference, kulaté stoly, školení.....	17

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 2. čtvrtletí 2019 jsme obdrželi celkem **2013** podnětů (o 147 méně než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**65,19 %**) mírně klesl pod průměr roku 2018 (68 %). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (348) a staveb (171).

V **51** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho ve 33 případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **10** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům (diskriminace na základě algoritmů, např. v pojišťovnictví; nerovnost v odměňování mužů a žen ve sportu; diskriminace na základě věku, parkování osob se zdravotním postižením, aj.).

Navštívili jsme **10 zařízení** (dětské domovy, psychiatrické nemocnice, vazební věznice, policejní cely). Sledovali jsme **12 vyhoštění** cizinců a prostudovali **2510** rozhodnutí o vyhoštění.

Zahájili jsme **2 výzkumy** ke sledování naplňování práv osob se zdravotním postižením.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Poplatek za stavební materiál na vlastním sjezdu do garáže (sp. zn. [5935/2017/VOP](#))¹

Využití vlastního pozemku ke složení stavebního materiálu při rekonstrukci přilehlé nemovitosti je běžným výkonem vlastnického práva, který nelze zatížit poplatkem za zvláštní užívání veřejného prostranství. Sjezd do garáže nadto není veřejným prostranstvím (neslouží obecnému užívání), proto na něj poplatek nedopadá. Pokud poplatník zaplatí poplatek a současně vyjádří nesouhlas, musí úřad vydat platební výměr a umožnit tak poplatníkovi obranu.

Stěžovatel rekonstruoval svůj rodinný dům. Proto měl na svém sjezdu do garáže složený stavební materiál. Obecní úřad ho vyzval k zaplacení místního poplatku za zábor veřejného prostranství. Na základě varování úřadu, že pokud nezaplatí, může mu poplatek vyměřit až v trojnásobné výši, stěžovatel zaplatil, ale vyjádřil nesouhlas a žádal o vydání platebního výměru.

Obecní úřad nezměnil svůj odlišný názor na samotný skutek i jeho právní hodnocení. Přesto stěžovateli vrátil zaplacený místní poplatek.

B.2 Zajišťovací příkazy (sp. zn. [4452/2017/VOP](#))

Zajistit úhradu dosud nestanovené nebo nesplacené daně lze pouze při odůvodněné obavě, že daň bude v době vymahatelnosti nedobytná nebo její vybrání bude spojeno se značnými obtížemi. U dosud nestanovené daně musí být přiměřeně pravděpodobné i její budoucí stanovení. Správce daně musí získat všechny dostupné doklady a zjistit všechny skutečnosti, včetně těch ve prospěch daňového subjektu. Výběr daně zajistí správce daně přednostně prostřednictvím zástavního práva, případně jiných zajišťovacích institutů ve spolupráci s daňovým subjektem (ručení třetí osoby, finanční záruka). Není-li to možné, využije další nástroje daňové exekuce. Správce daně musí pravidelně přezkoumávat trvání podmínek pro zajištění daně. Zruší-li soud zajišťovací příkaz, náleží daňovému subjektu úrok z neoprávněného jednání správce daně.

I s ohledem na probíhající debatu odborné veřejnosti jsem zkoumala, nakolik finanční správa využívá zajišťovací příkazy plošně, i to, zda je systémově využívá neoprávněně, tedy nezákonně. Získané statistické údaje a analýzy zpřístupněné finanční správou nepotvrdily plošné užívání zajišťovacích příkazů, což nevylučuje riziko individuálního pochybení finanční správy v konkrétních případech. Ve zprávě o šetření jsem proto podrobně rozebrala

---

1 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

podmínky pro vydání zajišťovacích příkazů i následný postup správce daně. Navrhla jsem, jak správní praxi zlepšit. Také jsem se vyjádřila k tehdy diskutovaným podnětům ke změně právní úpravy.

Generální finanční ředitelství aktualizovalo metodický pokyn k postupu při vydávání zajišťovacích příkazů² a vydalo sdělení ke změně správní praxe ve věci přezkumu zajišťovacích příkazů v odvolacím řízení³ a metodický pokyn k povinnosti odvolacího orgánu seznámit daňový subjekt s výsledky dokazování v odvolacím řízení o zajišťovacím příkazu.⁴ Novým metodickým pokynem zajistí také výplatu úroku z neoprávněného jednání správce daně pro případ zrušení nezákonného zajišťovacího příkazu.⁵

B.3 Právo na zákonného soudce – přidělování věcí (sp. zn. [694/2019/VOP](#))

Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Rozdělení věcí do jednotlivých soudních oddělení soudu se řídí rozvrhem práce. Způsob přidělování věcí musí být dostatečně transparentní, určitý, kontrolovatelný a srozumitelný. V den, kdy věc soudu došla, musí být nepochybný mechanismus přidělení – samotné přidělení není nezbytné. Mezi soudní oddělení téhož odborného úseku se věci rozdělují ve stanovených poměrech vždy postupně. Věci lze přidělovat nejen prostřednictvím tzv. kolečka (postupně podle předem určeného pořadí soudců), ale i na principu dorovnání (se zohledněním počtu vyřizovaných věcí). Rozvrh nemůže obecně přenechat soudnímu funkcionáři přidělení či přerozdělení věcí, ale může jej oprávnit k zastavení nápadu věcí v blíže vymezených případech nepřítomnosti soudců.

Stěžovatel zpochybnil postup orgánů státní správy soudu – poukazoval na systémové problémy při přidělování trestních věcí u okresního soudu. Tvrdil, že z rozvrhu práce nelze zjistit mechanismus přidělování jednotlivých věcí a že ani na základě faktického přidělení nelze vyloučit účelovou manipulaci. Soud měl čtyři trestní senáty. Věci se mezi ně rozdělávaly za pomoci informačního systému s algoritmem na principu dorovnání, a to podle předem daných pravidel bez zásahu předsedy nebo místopředsedy soudu. Věci se tedy rozdělávaly podle předem stanoveného poměru s přihlédnutím k počtu již vyřizovaných věcí a velikosti nápadu. Rozvrh práce na rok 2018 však skutečně neobsahoval přesný popis způsobu přidělování věcí a stanovil, že „[v] případě nutnosti rozhoduje o rozdělení věcí do jednotlivých oddělení dle potřeby a vyváženosti svým pokynem předseda soudu anebo místopředseda soudu“. V praxi však toto pravidlo sloužilo pouze k zastavení nápadu.

Rozvrh práce na rok 2019 již obsahuje přesná pravidla pro přidělování věcí. S ohledem na výsledky šetření ochránkyně odmítla žádost stěžovatele, aby podala návrh na zahájení kárného řízení s místopředsedou soudu.

2 Metodický pokyn čj. [13847/19/7700-00130-711462](#).

3 Metodický pokyn čj. 17644/19/7700-00130-711462.

4 Metodický pokyn čj. 9237/19/7700-00130-711462.

5 Metodický pokyn čj. [60589/18/7700-10126-702909](#).

B.4 Osmdesátiletá procesní opatrovnice dlužníka pojistného na zdravotní pojištění (sp. zn. [3198/2018/VOP](#))

Vede-li zdravotní pojišťovna řízení, musí se pokusit zjistit místo pobytu svého pojištěnce a doručit mu tam písemnosti. Ze zákona má přístup k údajům o jeho rodinných příslušnících (otec, matka, jiný zákonný zástupce, manžel/manželka, děti). Prostřednictvím těchto osob se musí pokusit zjistit možný pobyt pojištěnce. Teprve pokud neuspěje, ustanoví mu procesního opatrovníka.

Pojištěnec, který dlužil na pojistném a penále na zdravotním pojištění, ukončil trvalý pobyt na území České republiky. Pojišťovna neznala adresu jeho pobytu. Protože plně nevyužívala práva zjistit z informačního systému evidence obyvatel údaje o příbuzných pojištěnce, našla pouze jeho téměř osmdesátiletou matku. Ta pobyt syna neznala. Pojišťovna ji následně ustanovila procesní opatrovníkyní syna. Matka se bránila, tvrdila, že opatrovnictví nemůže vykonávat z vážných důvodů a že její zájmy odporují zájmům pojištěnce. Také upozorňovala, že syn má manželku žijící v České republice.

V průběhu šetření pojišťovna zrušila rozhodnutí, jímž stěžovatelku ustanovila opatrovníkyní. Současně přislíbila zřídit si přístup do informačního systému evidence obyvatel v rozsahu zákona o veřejném zdravotním pojištění. Pochybení by se tedy již nemělo opakovat.

B.5 Plot hraničí s veřejným prostranstvím i jediným bodem (sp. zn. [998/2018/VOP](#))

Oplocení hraničí s veřejným prostranstvím či veřejně přístupnou pozemní komunikací, přestože se s nimi stýká jen v jediném bodě. Tehdy vyžaduje povolení stavebního úřadu - nevztahuje se na něj výjimka.

Vlastník rodinného domu postavil plot mezi svým rodinným domem a blízkým vodním tokem. Znemožnil tak průchod podél vody. Stavební úřad nenařídil jeho odstranění v domnění, že plot povolení nevyžaduje, neboť není vyšší než 2 metry ani nehraničí s veřejným prostranstvím či veřejně přístupnou pozemní komunikací, protože se veřejného prostranství dotýká jen v jediném bodě [§ 79 odst. 2 písm. f) stavebního zákona].

I hraničení pouze v jednom bodě však může ovlivnit chráněné veřejné zájmy (může např. omezit rozhled či omezit průchodnost území, a tím ohrozit bezpečnost silničního provozu či bezpečnost užívání veřejného prostranství). Krajský úřad zrušil rozhodnutí stavebního úřadu. Stavebník odstranil původní plot, na jeho místě však postavil nový, proto stavební úřad opět zahájil řízení o odstranění stavby.

B.6 Nezpůsobilost úřadu rozhodnout pro podjatost (sp. zn. [5085/2017/VOP](#))

Než nadřízený úřad pověří projednáním a rozhodnutím věci jiný úřad proto, že jsou pro tvrzenou podjatost vyloučeny všechny úřední osoby prvního úřadu, musí posoudit, zda první úřad skutečně není způsobilý věc projednat. Úřední osoba, která reprezentuje veřejnou moc, musí mít více tolerance a nadhledu než běžný občan. V opačném případě lze pochybovat o její způsobilosti k výkonu vedoucí funkce.

Stěžovatelka se od roku 2013 domáhala rozhodnutí o dělení a scelování pozemků. Čtyři obecné stavební úřady postupně oznámily svou podjatost vylučující je z rozhodování

případu. Krajský úřad proto vždy pověřil rozhodováním další úřad. Vedoucí prvního úřadu však podjatost odůvodnil pracovním-právním sporem stěžovatelky s místní střední školou, jejíž pracovníci jsou jeho přáteli. Vedoucí jiného stavebního úřadu se vyloučila pro „antipatie“ k osobě stěžovatelky.

Po metodickém zásahu Ministerstva pro místní rozvoj krajský úřad uznal, že musí posoudit, zda skutečnosti uvedené úřední osobou odůvodňují její vyloučení z projednání a rozhodnutí věci. Věc pak vrátil prvnímu stavebnímu úřadu a ten konečně rozhodl – žádosti stěžovatelky vyhověl. Krajský úřad pak problematiku podjatosti projednal na poradě se stavebními úřady svého regionu.

B.7 Narození dítěte ženě ve vazbě (sp. zn. [1951/2019/VOP](#))

Dítě narozené ženě ve vazbě nelze bezdůvodně odloučit od matky. Po hospitalizaci v běžné porodnici má být matka s dítětem přemístěna na specializovaný oddíl vazební věznice umožňující jejich společný pobyt, pokud matka o takové umístění včas požádá a podpoří ho orgán sociálně-právní ochrany dětí a lékař.

Stěžovatelka ve vazbě s blížícím se termínem porodu požádala o přemístění na oddělení pro výkon vazby matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou. Pracovník věznice jí předal potřebné formuláře, informoval ji ale, že její přemístění lze zařídit až po porodu. Stěžovatelka následně porodila v „civilní“ nemocnici. Ještě v den porodu ji ale přemístili zpět do původní vazební věznice, zatímco její novorozené dítě zůstalo v nemocnici. Třetí den po porodu stěžovatelku z vazby propustili a ujala se svého dítěte.

Generální ředitel Vězeňské služby uznal pochybení obou věznic, které nebyly dostatečně informované a nespolupracovaly spolu tak, aby nedopustily bezdůvodné odloučení právě narozeného dítěte od jeho matky. Přislíbil přijetí vnitřního předpisu a úzkou spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí.

B.8 Povinnost vrátit nesprávně vyplacenou dávku (sp. zn. [7639/2018/VOP](#))

Osobu vyřazenou z evidence uchazečů o zaměstnání úřad práce nemusí považovat za osobu v hmotné nouzi. Tehdy sníží příspěvek na živobytí o poměrnou část připadající na tuto osobu. Kdo přijal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byla vyplacena neprávem, musí ji vrátit. Totéž platí pro osobu posuzovanou společně s příjemcem dávky. Rozhodnutí o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání působí zpětně, jeho účinky však nastávají doručením. Do okamžiku doručení je tedy osoba vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání. Vznik přeplatku na dávce a povinnost vrátit jej se posuzuje k okamžiku vyplacení dávky.

Úřad práce vyřadil druhu stěžovatelky z evidence uchazečů o zaměstnání zpětně od 25. 6. 2018 rozhodnutím, které mu doručil 31. 7. 2018. Příspěvek na živobytí úřad vyplatil v půlce července. Přestože byl druh stěžovatelky v okamžiku červencové výplaty dávky evidován jako uchazeč o zaměstnání, uložil úřad práce stěžovatelce vrátit přeplatek za červenec (1 229 Kč) a srazil jej z příspěvku za září až listopad 2018.

Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě zprávy o šetření zrušilo rozhodnutí úřadu práce o přeplatku a úřad práce pak stěžovatelce vrátil vymoženou částku.

B.9 Vymáhání přeplatku na důchodu (sp. zn. [3816/2017/VOP](#))

Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) od roku 2012 ztratila oprávnění vymáhat neprávem vyplacené částky na důchodech. Toto oprávnění náleží okresním správám sociálního zabezpečení. Při placení a vymáhání musejí postupovat podle daňového řádu. Za splnění zákonem stanovených podmínek má žadatel nárok na povolení posečkání (splátek) a nevzniká mu úrok z posečkání. Rovněž může ze závažných důvodů usilovat o snížení exekučních srážek.

Stěžovatel měl vrátit necelých 100 tisíc korun, protože na základě zfalšovaných dokladů pobíral po několik let vyšší důchod, než měl. ČSSZ odmítla přistoupit na jeho žádost o splátky, již odůvodnil tím, že pro případ exekuce aktuálního důchodu nebude schopen platit nájem v domě s pečovatelskou službou.

ČSSZ přes podrobný právní rozbor trvá na možnosti srážet dluh z vypláceného důchodu, a to podle § 118a odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Odmítá rozhodovat o posečkání (splátkách). Její postup zakotvený metodickým pokynem potvrdilo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Procesní postavení ČSSZ je třeba vyjasnit. Další postup včetně možného doporučení změny právní úpravy bude záviset na vyjádření Ministerstva financí (gestora daňového řádu). Stěžovateli jsme poradili, aby se pro případ neúspěchu dobře odůvodněné žádosti o posečkání obrátil na správní soud.

B.10 Procesní práva žadatele o azyl (sp. zn. [7456/2017/VOP](#))⁶

Žadatel o mezinárodní ochranu se musí dostavit k poskytnutí údajů k podané žádosti. K tomu ho úřad vyzve nejméně dva pracovní dny předem i tehdy, je-li ve vazbě. Výzva musí obsahovat zákonem stanovená poučení včetně možnosti právní pomoci. Plnou moc lze právnímu zástupci udělit i ústně do protokolu. Osobu, která není zapsána do seznamu tlumočnicků, může úřad ustanovit tlumočnickem, pokud v seznamu není tlumočnick pro některý jazyk, zapsaný tlumočnick nemůže úkon provést nebo by provedení úkonu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady. Před vydáním rozhodnutí musí žadatel dostat možnost vyjádřit se k podkladům.

Stěžovatelka ve vazbě požádala o mezinárodní ochranu. Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra (OAMP) ji neuvědomil, kdy se dostaví do vazební věznice, aby mu poskytla údaje k podané žádosti (formálně ji nepředvolal k pohovoru). Zdůvodnil to tak, že se termín určuje ve spolupráci s Vězeňskou službou, a vyznění nebylo třeba, protože přítomnost stěžovatelky byla zajištěna. OAMP také stěžovatelce nesprávně tvrdil, že udělení plné moci právnímu zástupci musí doložit písemně, a navíc jí k tomu stanovil lhůtu. OAMP stěžovatelce ustanovil tlumočnicki nezapsanou v seznamu, aniž ověřil splnění zákonných podmínek. Jen v Praze je přítom 152 zapsaných tlumočnicků anglického jazyka.

---

6 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

Ministr vnitra přislíbil, že OAMP bude o pohovoru informovat i žadatele omezené na osobní svobodě. OAMP také upravil poučení o možnosti žadatele udělit plnou moc i ústně do protokolu. Ve věci ustanovování tlumočnicků s ministerstvem dále jedná.

B.11 Právo na informace od Českého telekomunikačního úřadu (sp. zn. [6468/2017/VOP](#))⁷

Zákonná povinnost zveřejnit vyjmenované informace není současně zákazem zpřístupnit ostatní (nejmenované) informace. Informaci nelze bez dalšího odepřít z důvodu jejího případného zneužití. Pokud se právo na informace střetává s jiným základním právem (ochrana držitelů individuálních oprávnění před rušením spojení na přidělených rádiových kmitočtech), musí úřad poměřovat obě práva. Ochrana údajů nemá přednost, pokud je podle zákona zveřejňuje jiný správní orgán. Přílišnou ochranou údajů nelze znemožnit veřejnou kontrolu správního řízení. Úřad musí poskytnout rozhodnutí tak, aby umožnil zjistit nosné důvody svých rozhodnutí.

Český telekomunikační úřad (ČTÚ) odmítl poskytnout kopie rozhodnutí o udělení individuálních oprávnění letecké pohyblivé služby k užívání rádiových kmitočtů. Nejprve žádost vyřizoval jako žádost o nahlédnutí do spisu (žadatelka nebyla účastnicí řízení a neprokázala naléhavý právní zájem) a dovolával se zákonem určeného rozsahu povinně zveřejňovaných informací znemožňujícího poskytovat další.

ČTÚ na základě zprávy o šetření poskytl požadované informace a přislíbil změnit správní praxi tak, aby informace odepřel, pouze pokud ochrana jiného základního práva nebo veřejného zájmu převáží nad právem na informace v duchu judikatury Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu. Tuto změnu promítne do interních normativních instrukcí.

B.12 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta

Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání ([seminář](#) pro sociální pracovníky, pracovníky občanských poraden a nevládních organizací, poskytujících základní poradenství)

Vybrané problémy z agendy dávek pomoci v hmotné nouzi ([kulatý stůl](#) pro zaměstnance krajských poboček Úřadu práce)

Vybrané problémy z aplikace stavebního zákona ([kulatý stůl](#) za účasti zástupců Ministerstva pro místní rozvoj, krajských úřadů, Magistrátu hlavního města Prahy a Magistrátu města Brna a České společnosti pro stavební právo)

Právo na informace a ochrana osobních údajů ([seminář](#) zejména pro úředníky územních samosprávných celků ve Středočeském kraji)

Pomoc v hmotné nouzi a dávky na bydlení (seminář v [Pardubicích](#) a v Praze pro sociální pracovníky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a pověřených obecních úřadů)

---

⁷ [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

Povinnosti vyplývající ze zapojení do sdílené ekonomiky (kulatý stůl se zástupci úřadů a zdravotních pojišťoven s cílem vytvořit osvětový materiál pro širokou veřejnost)

Nové letáky [Řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením](#), [Posečkání \(splátky\) dluhu](#), [Daňová exekuce](#), [Promíjení místního poplatku za komunální odpad](#), [Projednávání přestupků](#), všechny dostupné na www.ochrance.cz v sekci *Životní situace*

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem (NPM) podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Navštívili jsme **10 zařízení a provedli 12 sledování** správního i trestního **vyhoštění** cizinců, pozemní i leteckou cestou.

Návštěvou Věznice Plzeň, **ve** které se nachází i **vazební oddíl**, pokračuje série návštěv zaměřených na zacházení s obviněnými v průběhu výkonu vazby. Na sérii návštěv **zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy** navazujeme návštěvami Dětského domova Radost v Praze, Dětského domova se školou v Chrudimi, Dětského domova se školou v Býchorech, Výchovného ústavu v Obořišti a Výchovného ústavu v Hostinném. Návštěvou **dětské psychiatrické kliniky** Fakultní nemocnice v Motole a Psychiatrické léčebny v Petrohradě jsme prověřili zacházení s pacienty a pacientkami. Zkoumali jsme rovněž podmínky výkonu zajištění a zadržení v **policejních celách v Českém Krumlově** a v Orlové.

C.2 Výroční zpráva o činnosti národního preventivního mechanismu

Zveřejnili jsme [výroční zprávu](#) o ochraně před špatným zacházením. Kromě informací o činnosti za rok 2018 předkládáme seznam problémů, které přetrvávají v nejrůznějších zařízeních, v nichž jsou lidé omezeni na svobodě nebo odkázáni na péči druhých. Například klienti v zařízeních sociálních služeb se nemají kam obrátit, pokud jsou porušována jejich práva. Neexistuje totiž nezávislý úřad, který by se jejich stížnostmi musel zabývat.

C.3 Zpráva z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Prostřednictvím [souhrnné zprávy](#) jsme veřejnost seznámili se zjištěními a doporučeními z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tato zařízení mají sloužit jako krizová zařízení poskytující péči po nezbytnou dobu dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo byly jinak vážně ohroženy. Návštěvy zařízení ukázaly, že většina z nich neplní krizový charakter a děti v nich žijí déle, než předpokládá zákon. Ne všechna zařízení také dostatečně pracují s rodinami dětí, čímž snižují jejich šanci na návrat domů. Zařízení se často soustředí zejména na hmotné zabezpečení dítěte, jako je poskytnutí stravy a ubytování, a upozaďují psychologickou pomoc dítěti.

C.4 Sborník Vězeňství II

Vydali jsme v pořadí druhý [sborník](#) věnovaný problematice vězeňství. Publikace shrnuje právní stanoviska ombudsmana k této problematice z let 2010 až 2018.

C.5 Kulaté stoly, školení a osvěta

Pracovníkům a pracovnícím ve zdravotních službách z Pardubického kraje jsme na [semináři](#) předali poznatky ze **systematických návštěv léčeben dlouhodobě nemocných** (sp. zn. [3/2015/NZ](#)) a představili dobrou praxi.⁸ Série školení bude pokračovat v dalších krajích.

Realizovali jsme dvě celodenní **školení s tematikou lidských práv v psychiatrii** pro více než 60 zaměstnanců managementu psychiatrických nemocnic. Školení vycházela ze zkušeností ze systematických návštěv a zaměřovala se na opatření, jež mohou psychiatrické nemocnice přijmout k prevenci špatného zacházení a posílení ochrany práv pacientů i zaměstnanců.

O péči v **zařízeních pro seniory a léčebnách pro dlouhodobě nemocné** jsme referovali v dalším díle seriálu [Případy pro ombudsmanku](#).

Činnost odboru dohledu nad omezováním osobní svobody Kanceláře veřejného ochránce práv jsme prezentovali v pořadu [Host Lucie Výborné](#) na Českém rozhlase Radiožurnálu.

O **stavu vězeňství** v České republice jsme hovořili v pořadu [Týden v justici](#).

Již třetí rok po sobě jsme se zúčastnili a tím podpořili běh [Yellow ribbon run](#). Smyslem závodu je upozornit na problémy při **začleňování vězňů** po propuštění do civilního života.

Uspořádali jsme **setkání k aktuálním tématům ústavní a ochranné výchovy**. Spolu s řediteli zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, zástupci ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstva práce a sociálních věcí a nejvyššího státního zastupitelství jsme debatovali o podobě rozhodování o opatření ve výchově a nástroji pro práci s neklidným dítětem.

---

⁸ Souhrnná zpráva z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných 2017, sp. zn. [3/2015/NZ](#).

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Miminko se zdravotním postižením zůstávalo v nemocnici, protože je žádný lékař nechtěl přijmout do péče (sp. zn. 1505/2019/VOP)

Zdravotnické zařízení může ukončit péči o pacienta, pokud ho prokazatelně předá do péče jiného poskytovatele. Každý si může zvolit lékaře. Lékař může odmítnout nového pacienta, pokud má plnou kapacitu, v důsledku vzdálenosti by mu nemohl poskytovat návštěvní službu nebo když nemá smlouvu s jeho zdravotní pojišťovnou. O odmítnutí musí vystavit písemnou zprávu. Pacienta nelze odmítnout kvůli jeho zdravotnímu postižení nebo proto, že je Rom. Zdravotní pojišťovna je povinna zajistit svým pojištěncům poskytování zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění (včetně místní a časové dostupnosti).

Ženě se narodil syn s těžkým zdravotním postižením. Po několika náročných operacích strávil několik měsíců v nemocnici. Později ho sice mohli propustit domů, ale jen když bude mít svého dětského lékaře. Všichni pediatři, na něž se matka obrátila, ho však odmítli přijmout (zaregistrovat). Matka nebyla dojmu, že lékaři syna odmítají kvůli jeho zdravotnímu postižení, vyžadujícímu zvýšenou péči, případně proto, že jsou Romové.

Stěžovatelka uspěla poté, co na naše doporučení předložila zdravotní pojišťovně písemná potvrzení lékařů o odmítnutí. Pojišťovna pak zajistila pediatra a nemocnice syna propustila domů.

D.2 Doporučení k povinnému předškolnímu vzdělávání (sp. zn. 75/2018/DIS)

Ve školním roce 2017/2018 se do (nově) povinného předškolního vzdělávání **nepodařilo zapojit až 3 % pětiletých dětí**, tedy asi 3 400 dětí, které pak mohou mít potíže v první třídě základní školy. Často jde o děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí, jimž předškolní vzdělávání nejvíce pomáhá.

Proto jsme požádali významné aktéry v oblasti školství, aby se podělili o osvědčené postupy, jak zajistit účast všech pětiletých dětí na povinném předškolním vzdělávání. Doporučení tak shrnuje právě **příklady dobré praxe**: například srozumitelný informační leták, osobní předání letáku nebo jinou inovativní cestou (ve výlohách místních obchodníků, v ordinacích

dětských lékařů), terénní práce a častá komunikace s rodiči dětí za použití technik aktivního naslouchání.

Doporučení jsme zaslali obcím, které mají povinnost zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání tříletých a starších dětí svých občanů. Inspirovat se jím mohou i mateřské školy, orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo nevládní organizace, které pracují s rodinami. Současně jsme požádali o další spolupráci na řešení Ministerstvo práce a sociálních věcí.

D.3 Výzkum Být LGBT+ v Česku (sp. zn. [4/2019/DIS](#), [shrnutí](#))

Ve spolupráci s nevládní organizací jsme provedli dotazníkové šetření mezi lesbami, gayi, bisexuály a trans lidmi v České republice. Zapojilo se 1981 lidí.

Zjistili jsme, že LGBT+ lidé obecně hodnotí své postavení jako spíše vyhovující (6,4 bodů z 10). Téměř tři čtvrtiny dotázaných si však přesto myslí, že LGBT+ lidé jsou v České republice diskriminováni. Veřejnost ale hodnotí situaci těchto lidí mnohem pozitivněji. Postavení trans lidí je výrazně těžší a horší, než postavení leseb a gayů. Velká část LGBT+ lidí se často setkává s předsudky většinové společnosti. Během posledních 5 let se cítila být diskriminována více než třetina LGBT+ lidí, což je zhruba třikrát více, než v běžné populaci. Nejčastěji v oblasti školství a vzdělávání (13 % všech dotázaných).

Diskriminační a obtěžující incidenty LGBT+ lidé většinou dál neřešili (nad 90 % případů). Buď incidenty považovali za triviální, byli přesvědčeni, že se stejně nic nezmění, případně nevěděli, kde mohou požádat o pomoc či radu.

K další diskusi jsme navrhli množství doporučení ke zlepšení LGBT+ lidí v Česku. Tito lidé považují za nejdůležitější opatření související s rodinným životem. Největší podporu má především zpřístupnění manželství párům stejného pohlaví. Registrované partnerství považuje až 95 % LGBT+ lidí za nedostatečný svazek druhé kategorie.

D.4 Stanovisko k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti České republice (sp. zn. [49/2019/DIS](#))

V dubnu 2019 česká vláda informovala Výbor ministrů Rady Evropy o průběhu výkonu rozsudku, zejména o vývoji na poli inkluzivního vzdělávání. Výboru ministrů jsme vyrozuměli o úskalích vzdělávání romských žáků, konkrétně o neklesajícím počtu romských žáků vzdělávajících se v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením, kontroverzní novele vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, etnické segregaci ve vzdělávání a nárůstu počtu žáků s diagnostikovanými specifickými poruchami učení a chování.

D.5 Zásadní pracovní jednání

Náměstek ministra vnitra pro státní službu: jednání o neobsazených služebních místech ve státní správě, možných dopadech systemizace na ženy na mateřské/rodičovské dovolené a realizaci [doporučení](#) ochránkyně ke sladování osobního a rodinného života s výkonem služby z roku 2018.

Svaz měst a obcí: jednání k řešení prostorové segregace ve školství, vyhrazeného parkování a regulace prostituce na území obcí.

Asociace ředitelů základních škol: diskuse k doporučení ochránkyně ke společnému vzdělávání romských a neromských dětí (sp. zn. [86/2017/DIS](#)).

D.6 Osvěta

Vydali jsme [sborník](#) stanovisek ochránce **Diskriminace**.

Vytvořili jsme nový informační [leták](#): Diskriminace z důvodu sexuální orientace a genderové identity.

Ve spolupráci s aliancí Byznys pro společnost jsme se se zástupkyněmi a zástupci firem bavili o prevenci a řešení **obtěžování na pracovišti**.

Vyhlásili jsme také vítězky a vítěze **soutěže Equal.doc**, která spočívala v natáčení dokumentárních filmů na téma rovnost a diskriminace pro studující ve věku 15 – 19 let.

Na Univerzitě Pardubice jsme přednášeli o **diskriminaci spotřebitele**, vystoupili jsme také na Fóru rodinné politiky k tématu **rovné odměny za práci**. Na Právnickém kongresu jsme informovali o **rozhodování českých obecných soudů o antidiskriminačních žalobách**.

České školní inspekci jsme předali návod, jak zapracovat antidiskriminační zákon do výstupů z její činnosti.

D.7 Konference, kulaté stoly a školení

Antidiskriminační judikatura 2018 (odborný seminář): nejzajímavější rozsudky v oblasti antidiskriminačního práva (Evropský soud pro lidská práva, Soudní dvůr Evropské unie, Ústavní soud, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud)

10 let antidiskriminačního zákona pohledem neziskových organizací (kulatý stůl): zhodnocení účinnosti antidiskriminačního zákona v praxi neziskových organizací, diskuse o možnostech zlepšení ochrany před diskriminací a budoucí spolupráce s ochráncem

Diskriminace ve zdravotní péči (odborný seminář): nejčastější formy diskriminace ve zdravotní péči, praktické případy z činnosti ochránce a judikatury

10 let společně proti diskriminaci (kulatý stůl): rekapitulace spolupráce ochránce a správních úřadů na poli rovného zacházení, diskuse o případných legislativních změnách, nejvýznamnější judikatuře a vzdělávání v oblasti rovných příležitostí

Kam kráčíš, equality body? (odborný seminář): ohlédnutí za významnými okamžiky desetiletého působení ochránce v roli národního orgánu pro rovné zacházení (angl. national equality body), diskuse o doporučeních Rady Evropy a Evropské komise ke standardům pro orgány rovného zacházení, křest [sborníku](#) stanovisek ochránce Diskriminace.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Páté zasedání poradního orgánu

Poradní orgán se při květnovém zasedání zaměřil na **právo na vzdělání**. Nejprve se seznámil s průběžnými výsledky z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením, v rámci kterých se zaměřujeme také na to, zda mají klienti těchto služeb možnost vzdělávat se, za jakých podmínek a jak. Poté členové a členky poradního orgánu představili podněty z oblasti vzdělávání, jimiž by se měla ombudsmanka zabývat. Následovala diskuse k otázkám integrace a dalším závazkům státu v rámci práva na vzdělání.

E.2 Probíhající výzkumy

Výzkum zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru

Cílem aktuálně zahájeného výzkumu je zjistit, za jakých podmínek jsou zaměstnávání lidé s postižením ve veřejném sektoru. Zaměřujeme tedy na to, zda

- jsou tato pracoviště přístupná lidem s postižením,
- jsou zaměstnavatelé schopni a ochotni přizpůsobit pracovní místo a náplň práce možnostem zaměstnanců s postižením,
- zaměstnavatelé plní povinný podíl zaměstnávání lidí s postižením nebo preferují náhradní plnění a
- je výběrové řízení uzpůsobeno potřebám lidí s postižením a jak.

V rámci dotazníkového šetření jsme oslovili všechna ministerstva, krajské úřady a všechny organizační složky státu.

Výzkum dostupnosti sociální služby azylové bydlení a noclehárny pro lidi s postižením

Dlouhodobě chceme mapovat dostupnost různých forem bydlení pro lidi s postižením. Nyní zjišťujeme, zda je i lidem s postižením dostupná sociální služba azylového bydlení a dále sociální služba noclehárny a za jakých podmínek. Zaměřujeme se také na opakující se překážky v poskytnutí těchto služeb těmto lidem.

E.3 Návštěvy domovů pro osoby se zdravotním postižením

Zahájili jsme sérii návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením. Chceme průběžně sledovat, jak žijí lidé s postižením mimo běžnou komunitu v zařízeních institucionálního typu. V rámci těchto návštěv se zajímáme například o to, jak

- tato zařízení pro klienty zajišťují specializovanou zdravotní preventivní péči,
- probíhá vzdělávání klientů,
- je naplňováno právo klientů na nezávislý způsob života,
- zařízení řeší právo na soukromý a rodinný život.

Zatím jsme navštívili celkem **pět zařízení z plánovaných deseti**. O informace však požádáme všechny domovy pro osoby se zdravotním postižením, abychom získali komplexní informace od všech poskytovatelů této služby.

E.4 Spolupráce s lidmi se zdravotním postižením a organizacemi hájícími jejich práva

Zapojování lidí s postižením a konzultace otázek, které se jich týkají, spadá mezi obecné závazky zakotvené v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením. Proto jsme navázali spolupráci s více než šedesáti organizacemi, které se zabývají právy lidí s postižením. V polovině června proběhlo v Kanceláři veřejného ochránce práv první společné setkání, kterého se zúčastnilo více než 60 lidí s postižením a zástupců jejich organizací. Diskutovali jsme o aktuálních tématech z oblasti práv lidí s postižením a sbírali jsme podněty pro další činnost.

Také jsme začali vydávat informační bulletin. Sdílíme tak aktuality nejen z naší činnosti.

E.5 Spolupráce na Evropské úrovni

V květnu jsme se zúčastnili pracovního fóra Evropské komise k naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Fórum se věnovalo sdílení zkušeností evropských států s implementací jednotlivých článků úmluvy, především reformám v oblasti přístupnosti voleb, dále také vymahatelnosti práv podle Úmluvy a prolínání ochrany lidí s postižením a jiných zranitelných skupin. Po setkání Evropské komise následovalo pracovní setkání evropské sítě lidskoprávních institucí, kde zástupci jednotlivých monitorovacích mechanismů diskutovali o možnosti společného postupu při podpoře práv lidí s postižením.

E.6 Konference, kulaté stoly, školení

V dubnu jsme uspořádali kulatý stůl k uvolňování žáků s postižením z tělesné výchovy. Cílem bylo otevřít širší diskusi a zmapovat hlavní systémové překážky **zapojení dětí s postižením do tělocviku, sportovních aktivit a dalších přidružených akcí** (výlety, lyžařské výcviky, plavání atd.). Účastníci z ministerstva školství, školní inspekce, škol, speciálně pedagogických center, akademické sféry, lékaři, ale i samotní žáci a jejich rodiče následně formulovali doporučení ke zlepšení situace.

Také proběhl kulatý stůl se zástupci **domovů pro osoby se zdravotním postižením** týkající se možnosti **zlepšení přístupu klientů k výkonu volebního práva**. Představili jsme poznatky z návštěv těchto zařízení provedených po obecních volbách v roce 2018. Zjistili jsme, že

- chybí systematická podpora klientů v oblasti voleb,
- zařízení neznají aktuální právní úpravu v oblasti omezení svéprávnosti,
- je nedostatek bezbariérových volebních místností.

Navázali jsme proto spolupráci s Ministerstvem vnitra, které začalo připravovat opatření ke zvýšení přístupnosti voleb lidem s postižením.

Ve spolupráci se Společností pro podporu lidí s mentálním postižením (SPMP) a organizací QUIP jsme také uspořádali **osvětovou akci k volbám**. Účastníci diskutovali o překážkách,

kteří jim brání volit, a o důležitosti účasti lidí s postižením na politickém životě. Mohli si také vyzkoušet volby „na nečisto“.

Pořádali jsme kulatý stůl **Aktuální otázky sexuality lidí s postižením** s odborníky na toto téma a lidmi s osobní zkušeností. Příspěvky účastníků se týkaly například role a činnosti sexuálních důvěrníků, právního rámce sexuální asistence nebo výkonu opatrovnictví v souvislosti se sexualitou člověka, kterého opatrovník podporuje.

V souvislosti s tématem sexuality lidí s postižením jsme vystoupili na **metodickém dnu Partnerské vztahy, intimita a sexualita klientů pobytových sociálních služeb**, kde jsme prezentovali poznatky z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením v této oblasti.

Při příležitosti **Evropského dne nezávislého způsobu života** jsme dne 6. května **promítli australský dokument Síla vzdoru**. Tento film otevřeně hovoří o zásadních tématech týkajících se lidí s postižením, jako je nedobrovolný život v ústavech, diskriminace, nemožnost žít nezávisle, nebo o nutnosti změnit společenské vnímání lidí s postižením. Diváci během filmu viděli více než 600 archivních záznamů a fotografií z celého světa zobrazujících veřejné projevy, demonstrace nebo zatýkání lidí s postižením v okamžicích, kdy bojovali za svá práva. Po filmu následovala **panelová diskuse** se zajímavými hosty, kteří mají profesní nebo osobní zkušenosti v oblasti práv lidí s postižením. Do debaty se aktivně zapojili nejen diváci v sále, ale i doma u počítačů, protože dotazy hostům mohli posílat i prostřednictvím chatu.

Začátkem června proběhlo druhé setkání s lidmi s psychosociálním postižením a jejich zástupci. Tématem byla **informovanost lidí s psychosociálním postižením o jejich právech a dostupná právní pomoc**, zejména pak v rámci hospitalizace v psychiatrických nemocnicích. Lidé se zkušeností především poukazovali na to, že právní poradenství a pomoc jsou téměř nedostupné. Účastníci navrhovali různá opatření, která dále rozpracují v pracovní skupině. Podklad využijeme pro naši další činnost.

Vystoupili jsme s příspěvkem na **konferenci Vzdělávání, zaměstnávání a spolkový život neslyšících**, kterou uspořádala Masarykova univerzita při příležitosti výročí 100 let jejího založení se Svazem neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR. Hovořili jsme o právech lidí se sluchovým postižením z pohledu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Přednášeli jsme také pro **děti se sluchovým postižením** ze tří států – České republiky, Litvy a Lotyšska. Představili jsme roli veřejného ochránce práv, jeho působnosti a aktivity, včetně monitorování práv lidí s postižením a Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Myslíme i na **vlastní přístupnost pro lidi s postižením**, proto jsme natočili překlad Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením do českého znakového jazyka. V současné době probíhají technické úpravy, překlad zveřejníme na webových stránkách www.ochrance.cz.

Brno 5. srpna 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv